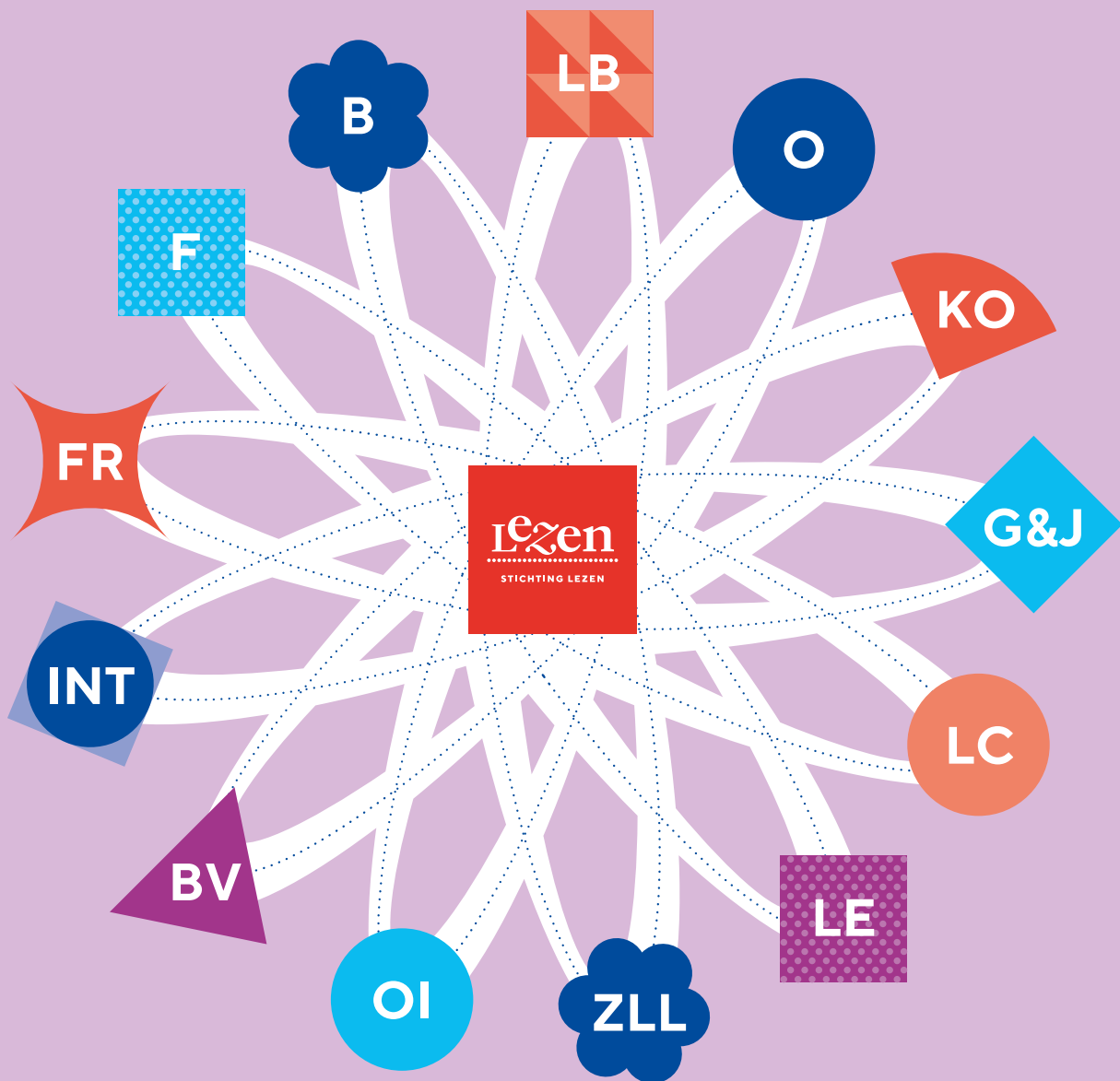

Het tij keren kan!

Activiteitenplan Stichting Lezen 2025-2028

LB Landelijk beleid

O Onderwijs

KO Kinderopvang

G&J Geboorte- en Jeugdgezondheidszorg

LC Leescoalitie

LE Literatuureducatie

ZLL Zelfstandig leesbevorderaars/
leesspecialisten

OI Onderzoeksinstituten

BV Boekenvak

INT Internationaal

FR Fryslân

F Fondsen

B Bibliotheken

Legenda figuur omslag

Landelijk beleid

- Ministerie van OCW
- Raad voor Cultuur
- Onderwijsraad
- Inspectie van Onderwijs
- Kennistafel Effectief Leesonderwijs
- NRO
- LKCA
- Netwerk Mediawijsheid
- Kennisnet
- SLO
- VNG
- onderwijsadviesbureaus
- PO-Raad
- VO-Raad
- MBO Raad
- Vereniging Hogescholen
- Gelijke Kansen Alliantie
- Beroepsvereniging Mediathecarissen Onderwijs
- NJi
- Expertisecentrum Basisvaardigheden

Onderwijs

- vve
- primair onderwijs
- nieuwkomersonderwijs
- vmbo
- praktijkonderwijs
- havo
- vwo
- mbo
- beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs mbo, hbo, wo
- Bibliotheekcampus

Kinderopvang

- gastouderopvang
- peuterspeelzaal/

- kinderdagverblijf
- IKC
- brancheorganisaties kinderopvang
- Expertisecentrum Kinderopvang

Geboorte- en Jeugdgezondheidszorg

- NCJ
- consultatiebureau
- JGZ
- GGD
- Kenniscentrum Kraamzorg
- verloskundigen

Leescoalitie

- Stichting CPNB
- KB nationale bibliotheek
- Literatuurmuseum/ Kinderboekenmuseum
- Stichting Lezen en Schrijven
- Taalunie
- Nederlands Letterenfonds
- de Schrijverscentrale
- De Schoolschrijver
- Vereniging Openbare Bibliotheken

Literatuureducatie

- Passionate Bulkboek
- ILFU/Literatuurhuis
- Poëziepaleis
- School der Poëzie
- Wintertuin
- Mensen Zeggen Dingen
- Poetry International
- Read My World
- de Poëzieclub
- Stichting Samenleving en Kunst

Zelfstandig leesbevorderaars/leesspecialisten

- onderwijskundigen
- opleiders/trainers
- onderzoekers

Onderzoeksinstellingen

- universiteiten
- hogescholen
- mbo
- NWO
- onderzoeksbureaus
- Expertisecentrum Nederlands
- Nationaal Onderwijslab AI
- Education Lab
- Boekmanstichting
- Stichting Markt-onderzoek Boekenvak
- KVB Boekwerk

Boekenvak

- literaire uitgevers
- educatieve uitgevers
- CB
- KBb
- GAU
- Mediafederatie
- Werkgroep Kinderboekenuitgevers
- GEU
- Auteursbond

Internationaal

- EURead
- Global Network for Early Years Bookgifting
- IFLA
- Iedereen Leest
- Stiftung Lesen
- BookTrust UK
- Biblioref

- IBBY
- International Association of School Librarianship

Fryslân

- Platform Leesbevordering Fryslân
- Provincie Fryslân
- Fers
- Omrop Fryslân
- Afûk
- Tresoar
- Cedin
- SFBO
- Firda

Fondsen

- Fonds 21
- De Versterking
- Jeugdeducatiefonds

Bibliotheken

- KB nationale bibliotheek
- VOB
- SPN:
  - Probiblio
  - Rijnbrink
  - Biblionet Groningen
  - Bibliotheeknetwerk Flevoland
  - Fers
  - Biblionet Drenthe
  - Cubiss
  - BiSC
  - ZB Planbureau en Bibliotheek
  - CBCT
  - basisbibliotheken

In dit netwerkoverzicht hebben we gestreefd naar volledigheid

“Dat we iedereen (...) goed genoeg kunnen leren lezen wordt elke dag bewezen op uitzonderlijke scholen als het Alfrink in Deurne of de Alan Turingschool in Amsterdam. (...) ‘Overal in de school zie je boeken: op elk bureau ligt een stapeltje. Per week lezen de kinderen acht tot tien uur in rijke teksten’. Het tij keren. Het kan dus wel.”

– Erik Ex (geschiedenisleraar en columnist), *Trouw*, 20/12/2023

Inleiding

Wie alleen zou kijken naar de hoeveelheid media-aandacht voor lezen, zou zomaar kunnen denken dat het goed gaat met het lezen in ons land. De kranten staan er vol mee; lezen komt steeds opnieuw ter sprake in het journaal, aan talkshowtafels en in actualiteitenrubrieken. Helaas is slecht nieuws de aanleiding voor al die aandacht. Nederlandse kinderen en jongeren lezen steeds minder goed. De recente internationaal vergelijkende onderzoeken [PISA](#) en [PIRLS](#) laten zien dat tienjarigen nog slechter dan voorheen scoren op de complexere leesvaardigheden, op leesplezier en op leestijd. Te weinig leerlingen in het basisonderwijs halen het taalniveau dat nodig is om zonder problemen de overstap naar het voortgezet onderwijs te maken. Bovendien groeit de kloof tussen zwakke en sterke lezers.

Zo staan we nu op het punt dat straks zo’n 33% van de Nederlandse vijftienjarigen risico loopt om laaggeletterd van school te komen. Hoe het kan dat jongeren in ons land behoren tot de slechtste en minst gemotiveerde lezers ter wereld, weten we als Stichting Lezen als geen ander. De leesomgeving is op veel plekken verschaald en het lees- en literatuuronderwijs verslechterd. Niet voor niets ontwikkelden we jaren geleden het concept van [De doorgaande leeslijn](#). We moeten kinderen vanaf de geboorte tot aan het einde van hun schoolloopbaan omringen met taal, verhalen en goede boeken, met volwassenen die van lezen houden, de literatuur kennen en weten hoe leren lezen werkt. Vallen er gaten in de doorgaande leeslijn, dan hapert de ontwikkeling van jonge lezers, met desastreuze effecten. Zowel voor de jongeren zelf, die zich als laaggeletterde moeilijk zullen kunnen redden, als voor de samenleving en de economie, die daar veel schade van zullen ondervinden.

Het goede nieuws is dat steeds meer beslissers en bestuurders, organisaties en professionals in cultuur, onderwijs en opvoeding De doorgaande leeslijn omarmen en daarvoor verantwoordelijkheid nemen. En dat ze gaan zien dat leesbevordering een gezamenlijke opgave is, met een sleutelrol voor het onderwijs. Columnist Aleid Truijens verwoordt het treffend: *“Het zal op school moeten gebeuren, waar alle kinderen komen (..) Het besef moet doordringen, bij alle leerkrachten, lerarenopleiders en beleidsmakers, dat lezen het belangrijkste schoolvak is. Een eerste levensbehoefte, ook voor wie nooit een boekverslinder zal worden.”* (de Volkskrant 22/12/2022)

De grote winst van de afgelopen periode is dat de departementen Cultuur en Onderwijs van het ministerie van OCW de handen ineen hebben geslagen en er uit het Masterplan basisvaardigheden veel incidenteel geld beschikbaar is gekomen en nog zal komen voor leesbevordering. Met deze financiële injectie kan tot 2027 op bijna 3.300 extra kinderopvang- en onderwijslocaties een goede leesomgeving worden gecreëerd en zal op duizenden andere locaties de bestaande leesomgeving worden verbeterd. De kennisproducten en het sterke netwerk van Stichting Lezen vormen het fundament van deze grootschalige versterkingsoperatie.

We willen en zullen de leescrisis oplossen. Het tij keren kan, maar we moeten het samen doen en het is een kwestie van lange adem. In dit activiteitenplan is onze blik gericht op de komende vier jaar. Dankzij de BIS kan Stichting Lezen de leesbevordering blijven voeden en sturen, weg van de crisis, richting de oplossing.

1. Missie, visie en profiel van Stichting Lezen

Missie

Stichting Lezen verzamelt en genereert kennis over (voor)lezen, literatuureducatie en effectief leesonderwijs. Met die kennis verbindt, ondersteunt en activeert zij de organisaties en professionals die er samen voor zorgen dat kinderen en jongeren uitgroeien tot goede, gretige en literair competente lezers.

Visie

Lezen is van levensbelang. Ieder kind heeft er recht op goed te leren lezen. Lezen is de beste remedie tegen kansongelijkheid. Een harde voorwaarde om jezelf te kunnen redden, je cognitief, cultureel en emotioneel te kunnen ontwikkelen, deel uit te kunnen maken van de samenleving, vooruit te komen in het leven. Boeken zijn verrijkend, omdat ze zowel poorten openen naar onbekende werelden als (h)erkenning bieden.

De meeste kinderen kunnen goede lezers worden. De leesomgeving, thuis en in het onderwijs, is daarvoor bepalend. Ieder kind moet zich kunnen thuis voelen in de leesomgeving en er moet oog zijn voor de waarde van een andere thuistaal voor de ontwikkeling van jonge lezers. Het lees- en literatuuronderwijs moet van goede kwaliteit zijn en genoeg tijd krijgen, zodat kinderen en jongeren leesvaardig en belezen worden. De omgeving van het kind moet veel voorlezen, aanzetten tot zelf lezen, bevolkt zijn met competente leesbevorderaars en voorzien zijn van een divers en kwalitatief goed boekenaanbod. Wie graag leest, doet het vaker en leert het sneller en beter. Kinderen die goede boeken en rijke teksten lezen, vergroten hun woordenschat, kennis, inzicht en beoordelingsvermogen. Als zij uitgedaagd worden om de literatuur te verkennen en om zelf met taal te experimenteren, groeit hun verbeeldingskracht, leren ze reflecteren en worden ze empathischer.

Stichting Lezen verschaft onderwijs, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, bibliotheeksector en boeken- vak een gemeenschappelijke kennisbasis en een integrale aanpak met bijbehorende interventies. Deze aanpak werkt, maar wordt nog niet overal toegepast. Dat moet anders. De leescrisis is te groot voor vrijblijvendheid. Daarom bewegen we zoveel mogelijk relevante partijen ertoe hun verantwoordelijkheid te nemen en onze aanpak te omarmen. Eendrachtige samenwerking is de sleutel tot effectiviteit.

Profiel en rollen

Stichting Lezen ontvangt BIS-financiering voor de landelijke coördinatie van leesbevordering en literatuureducatie. Deze tweede- en derdelijns rol is primair gericht op het verbinden en ondersteunen van organisaties en professionals die een sleutelrol vervullen in de (lees)opvoeding van kinderen en jongeren van 0 tot 20 jaar. Stichting Lezen vervult een voorwaardenscheppende functie waarvan de reikwijdte en het belang zich niet beperken tot de culturele sector.

Kennis en kennisuitwisseling zijn voor Stichting Lezen essentiële instrumenten, ook met het oog op haar coördinerende rol. De gemeenschappelijke kennisbasis, samengevat in [De doorgaande leeslijn](#), is het vertrekpunt van effectieve leesbevordering en literatuureducatie. We bouwen deze kennisbasis steeds verder uit en vertalen de resultaten daarvan in onze integrale aanpak en in de kennisproducten en hulpmiddelen die daarbij horen, gericht op de behoeftes van de verschillende doelgroepen.

Coördinatie vergt verbinding. Stichting Lezen werkt daarom behalve als kennis- en expertisecentrum ook als netwerkorganisatie. Wij slaan bruggen tussen de sectoren, organisaties en professionals die van belang zijn om kinderen goed en graag te leren lezen. We informeren en mobiliseren organisaties in de wereld van onderwijs, opvoeding en jeugdgezondheidszorg zodat zij hun rol en verantwoordelijkheid voor leesbevordering willen en kunnen nemen. We verbinden wetenschap en praktijk. In het boekenvak en het letterenveld zorgen we voor een goede afstemming en rolverdeling, opdat het geheel optimaal samenwerkt om het belang van geletterdheid en leescultuur breed uit te dragen en de leesbevordering actief te ondersteunen.

Binnen het interdepartementale programma Tel mee met Taal heeft Stichting Lezen een meer sturende eerstelijns rol. Samen met de bibliotheeksector geven we sinds 2008 vorm aan Kunst van Lezen, de preventieve en integrale aanpak van laaggeletterdheid, thuis, in de jeugdgezondheidszorg, de kinderopvang en het onderwijs. Daarmee hebben we al veel bereikt. Kunst van Lezen krijgt steeds meer het karakter van een structurele taak.

De BIS-financiering is onze stabiele financiële basis. Die is bescheiden in vergelijking met de tijdelijke middelen die we uit Tel mee met Taal en het Masterplan basisvaardigheden krijgen (zie paragraaf 3.8). De extra cultuurmiddelen vanuit het Coalitieakkoord (2023-2024) en de verhoging van ons BIS-budget (2025-2028) zijn dan ook zeer welkom. Dankzij onze vanuit de BIS gefinancierde functies kunnen we Kunst van Lezen inhoudelijk stevig neerzetten en het programma goed inbedden in het letterenveld en de bibliotheeksector.

Leesbevordering en literatuureducatie worden gevoed door en vinden plaats in zowel een culturele als een onderwijscontext. Financiering en sturing vanuit zowel cultuur- als onderwijsbeleid is daarom wenselijk. We pleiten ervoor dat OCW vanuit zowel de onderwijs- als de cultuurverantwoordelijkheid een langjarig, samenhangend en structureel leesbevorderingsbeleid ontwikkelt, met de bijbehorende financiering. Aan dat beleid leveren wij graag onze bijdrage.

2. Reflectie periode 2021-2024

Stichting Lezen ontwikkelde zich de laatste 15 jaar van een kleine, projectgerichte organisatie tot een sterk kennis- en expertisecentrum en een goed gepositioneerde netwerkorganisatie.

Omslag naar onderwijs

Leesbevordering was aanvankelijk vooral gericht op het lezen in de vrije tijd. Ontlezing werd vooral opgevat als cultureel tekort. Die tijd ligt al ver achter ons. De leescrisis wordt nu vooral gezien als een ontwikkeltekort met een grote maatschappelijke impact. Leesbevordering komt in toenemende mate in het licht te staan van de preventie van laaggeletterdheid, met een sleutelrol voor het (voorbereidend) onderwijs. Die ontwikkeling kwam in de periode 2021-2024 in een stroomversnelling. In het kader van het Masterplan basisvaardigheden kregen we in 2022 € 12,9 miljoen voor leesbevordering uit de onderwijsbegroting. Daarmee kon BoekStart op ruim 500 extra kinderopvanglocaties worden ingevoerd en werd de Bibliotheek *op school* uitgebreid met bijna 800 nieuwe locaties primair onderwijs en 116 vmbo-locaties in Nederland en Caribisch Nederland. In 2023 kwam er nog € 73,9 miljoen extra uit het Masterplan beschikbaar. Daarmee kunnen we de komende drie jaar in nauwe samenwerking met de bibliotheken beide programma's nog verder uitbreiden en doorontwikkelen. Zo kunnen we een goede leesomgeving realiseren voor een groot deel van de Nederlandse kinderen en jongeren. Het betekent voor Stichting Lezen ook dat het accent verder verschuift naar het (voorbereidend) lees- en literatuuronderwijs. Onze contacten en samenwerkingsrelaties met koepelorganisaties, bestuurders en professionals in het onderwijs en de kinderopvang zijn de afgelopen jaren al talrijker, wederkeriger en productiever geworden. Van de vroeg- en voorschoolse educatie tot en met het mbo en hbo willen scholen met steun van Stichting Lezen aan de slag met effectief en motiverend lees- en literatuuronderwijs.

We hebben onze organisatie beter ingericht op de verschillende doelgroepen, met specialisten en specifieke communicatiekanalen voor de voor- en vroegschoolse doelgroep, het primair onderwijs, het praktijkonderwijs en het vmbo, havo en vwo, het mbo en de beroepsopleidingen voor opvoeding en onderwijs. Zowel het aantal kennisproducten als het bereik daarvan is de afgelopen jaren sterk gegroeid. Ook de onderzoeksagenda laat een accentverschuiving richting leesonderwijs zien.

Al zijn onze organisatie en activiteiten meer dan ooit onderwijsgeoriënteerd, leesbevordering is nooit een zaak van het onderwijs alleen. Daarom blijven we ook actief in de ondersteuning van partners in het letterenveld, de bibliotheeksector en de jeugdgezondheidszorg.

Diversiteit en inclusie

Het werk van Stichting Lezen gaat ten diepste over gelijkwaardigheid. Leesbevordering is bedoeld om ieder kind de kans te geven een lezer te worden; leesvaardigheid is essentieel voor kansengelijkheid. Daarom werken we zo hard aan effectief leesonderwijs: het onderwijs moet de grote gelijkmaker zijn.

We realiseren ons hoe belangrijk het is dat iedereen zich thuis voelt in de leesomgeving. Dat stelt eisen aan bijvoorbeeld de attitude, kennis en vaardigheden van leesbevorderaars en aan het boekenaanbod. In onze onderzoeken, kennis- en opleidingsproducten besteedden we hier de laatste jaren veel aandacht aan. Onderzoek laat zien dat de leesmotivatie en leesvaardigheid van kinderen die tweetalig opgroeien ook gebaat zijn bij het spreken van en (voor)lezen in de thuistaal. Aangezien veel kinderen in het basisonderwijs behalve met het Nederlands ook opgroeien met een streektaal of een andere moedertaal, stimuleren we leesbevorderaars om daar rekening mee te houden en ook boeken en teksten in de thuistaal te gebruiken.

Groeiend netwerk

Het versterken en uitbreiden van ons netwerk vroeg veel van onze aandacht. Vooral de relaties met de PO-, VO- en MBO Raad zijn verstevigd. Als landelijke coördinator vinden we het niet alleen belangrijk *dat* leesbevordering en literatuureducatie aandacht krijgen, maar ook *hoe* dit gebeurt. We willen dat zoveel mogelijk partijen kiezen voor een consistente aanpak die aansluit bij De doorgaande leeslijn. Als alle schakels in de leeslijn goed op elkaar aansluiten, komt dat de effectiviteit van de leesbevordering en literatuureducatie ten goede.

Ook de bibliotheeksector is een onmisbare bondgenoot. Ons netwerk is hier 100% dekkend. Stichting Lezen draagt als kenniscentrum bij aan de netwerk-

agenda van de bibliotheken, met name op het onderdeel De geletterde samenleving. De uitvoering van BoekStart en de Bibliotheek *op school* wordt gedragen door de lokale bibliotheken. Ook in de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid, die mede door Stichting Lezen wordt ontwikkeld, zijn de bibliotheken dragende partners.

De Leescoalitie, de krachtenbundeling van tien organisaties uit het culturele en letterenveld, is belangrijk als onderdeel van ons netwerk én als middel om dat netwerk nog verder te vergroten. De toetreding van de Taalunie, de Schoolschrijver en de Schrijverscentrale betekende zowel beleidsmatig als inhoudelijk een versterking van de Leescoalitie, ook op het belangrijke aspect literatuureducatie. De extra middelen uit het Coalitieakkoord en de verhoging van het BIS-budget stellen ons in staat om onze rol als penvoerder van de Leescoalitie te formaliseren en met de Leescoalitie een nieuwe fase in te gaan.

Organisatie onder druk

De urgentie van de leescrisis gaat gepaard met een grote ondersteuningsbehoefte. Dat legde de afgelopen periode veel druk op Stichting Lezen. We hebben de interne organisatie versterkt en ons personeelsbestand uitgebreid. Doelgroepgerichte expertise en diversiteit waren daarbij belangrijke aandachtspunten.

Ook al zijn we groter geworden, in vergelijking met de omvang en complexiteit van de opgave waar we voor staan en het netwerk dat daarvoor gemobiliseerd moet worden, blijven we een relatief kleine organisatie.

3. Activiteiten periode 2025-2028

Steeds meer beleidsmakers, bestuurders en beslissers bij de overheid en in opvoeding en onderwijs weten dat lezen belangrijk is en dat leesbevordering voor alle leeftijden en op alle niveaus aandacht nodig heeft. Met De doorgaande leeslijn en met Kunst van Lezen heeft Stichting Lezen laten zien hoe onze integrale en structurele leesaanpak van 0 tot 20 jaar werkt en dat deze loont. Daardoor wordt er een groeiend beroep op ons gedaan. Met het oog daarop richten wij ons in de nieuwe BIS-periode op:

- het *verdiepen* van onze kennis over lezen, leesbevordering en literatuureducatie op die punten waar ons werk extra context en onderbouwing nodig heeft en waar het werkveld behoefte heeft aan (meer) houvast.
- het *verbeteren* van de leesomgeving van kinderen door onze kennis te vertalen naar de praktijk, door

kennisuitwisseling met en tussen leesbevorderaars, door de structurele interventies BoekStart, BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek *op school* en door campagnes en projecten.

- het *versterken* van ons netwerk om zoveel mogelijk actieve maatschappelijke steun te krijgen voor leesbevordering en literatuureducatie, door overal te vertellen hoe belangrijk lezen is en hoe je kinderen en jongeren kunt laten uitgroeien tot echte lezers.

We maken voor deze BIS-periode scherpe keuzes. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van campagnes, projecten, opleidingen en andere activiteiten verleggen we zoveel mogelijk naar partners. Stichting Lezen zorgt voor inhoudelijke input, financiering en/of kwaliteitsbewaking. We geven kaders mee, helpen de partners om de impact van hun activiteiten te monitoren en geven de verbeterpunten terug in de kaderstelling voor eventuele vervolgvacatures. Zo krijgen we meer armslag om ons andere werk goed te kunnen doen. Tegelijkertijd stellen we partners in het werkveld in staat om op datzelfde gebied een stap vooruit te doen.

Onze doelgroep is breed. Stichting Lezen richt zich op alle partijen die beleid maken voor en/of werken met kinderen en jongeren van 0 tot 20 jaar. Daarbinnen onderscheiden we zes specifieke doelgroepen:

- voor- en vroegschoolse periode (zie paragraaf 3.2)
- primair onderwijs (zie paragraaf 3.3)
- praktijkonderwijs en vmbo (zie paragraaf 3.4)
- havo en vwo (zie paragraaf 3.5)
- mbo breed (zie paragraaf 3.6)
- beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs (mbo-pwo, hbo, wo) (zie paragraaf 3.7)

Per doelgroep is de uitgangssituatie anders. Daarom differentiëren we onze doelen en de aard en intensiteit van onze activiteiten zoveel mogelijk per doelgroep. Aan de doelgroepen vmbo, mbo breed en beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs besteden we de komende periode extra aandacht. In de paragrafen die volgen beschrijven we per doelgroep onze voorgenomen activiteiten langs de drie lijnen verdiepen, verbeteren en versterken.

3.1 Doelgroepoverstijgende activiteiten

Niet alles wat Stichting Lezen doet is terug te brengen tot een specifieke doelgroep. We propageren een integrale aanpak van leesbevordering van 0 tot 20 jaar op basis van De doorgaande leeslijn. We bewaken daarom ook de samenhang van onze aanpak voor de verschillende doelgroepen.

Kennis verdiepen

Stichting Lezen doet, veelal in samenwerking met derden, structureel onderzoek naar de stand van zaken van allerlei aspecten van lezen en leesbevordering. Ook onderzoeken we de impact van leesbevordering en van de programma's en interventies van Stichting Lezen. Deze impactmonitoring zullen we de komende jaren samen met onze partners systematischer opzetten en uitvoeren. Zo kunnen we continue kwaliteitsverbetering bewerkstelligen en tegelijkertijd de relatie met name met het onderwijsveld verdiepen. Met partners uit het boekenvak onderzoeken we de ontwikkelingen in de leescultuur en het lees-, koop- en leengedrag van de Nederlandse bevolking. We houden bij wat er (inter)nationaal aan bruikbaar wetenschappelijk onderzoek gedaan wordt en publiceren daarover onder de noemer [Leesmonitor](#) op onze website.

Aan Stichting Lezen waren tot voor kort bijzondere leerstoelen verbonden op het thema leesgedrag (Vrije Universiteit) en op het thema digitaal lezen (TU Twente). Deze laatste is in 2023 vervallen. Dat was aanleiding om onze relatie met het onderzoeksveld te heroverwegen. We stellen een multidisciplinaire inhoudelijke adviesraad in om het brede veld van wetenschappelijk en toegepast onderzoek structureel bij ons werk te betrekken. Daarmee denken we de kwaliteit van de kenniscentrumfunctie te kunnen verbeteren en onze relaties met en zichtbaarheid in het onderzoeksveld te versterken. We beraden ons op de tweede leerstoel. Een andere invulling, bijvoorbeeld een lectoraat of practoraat gelieerd aan een pabo of lerarenopleiding, voorziet op dit moment wellicht beter in de behoefte van het werkveld. Een beslissing hierover nemen we nadat de adviesraad is geïnstalleerd, zodat deze ons hierover kan adviseren.

We dragen als opdrachtgever, partner en/of uitvoerder bij aan wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek dat leesbevordering verder helpt. Daarvoor hanteren we een meerjarige onderzoeksagenda, die tussentijds kan worden bijgesteld als daar aanleiding toe is. Onze doelgroepspecialisten signaleren de vragen en behoeften van het werkveld. Ook Kunst van Lezen geeft voeding aan de agenda. Deze input wordt binnen Stichting Lezen verzameld en periodiek besproken, zowel binnen de organisatie als met het onderzoeksveld.

We stemmen de onderzoeksvoornemens op het gebied van het effectief leesonderwijs af met andere relevante kennis- en onderzoeksinstellingen, zoals NRO, Education Lab en het Expertisecentrum Nederlands. We zoeken daarmee samenwerking en synergie, ook in het kader van de hierboven genoemde adviesraad.

De onderzoeksagenda 2025-2028 bevat de thema's:

- effectief (voorbereidend) leesonderwijs en literatuureducatie (didactiek en methodes; toetsing; creatief schrijven; meertaligheid; lezen en burgerschap; integratie (begrijpend) lezen en zaakvakken; gebruik rijke teksten)
- digitaal lezen en digitale innovatie
- onderbelichte doelgroepen (speciaal onderwijs; praktijkonderwijs; mbo; nieuwkomers)
- wisselwerking thuissituatie met kinderopvang/school (meertaligheid; kansgelijkheid)
- bereik, effect en stand van zaken (gericht op de eigen interventies en activiteiten in verband met kwaliteitszorg en verantwoording)

Dwars door alle thema's heen wordt er aandacht besteed aan diversiteit en inclusie en aan samenwerking en netwerkvorming. Doelgroepspecifieke onderzoeksbehoefte en -activiteiten worden benoemd in de volgende paragrafen.

Leesomgeving verbeteren

We ondersteunen de leesbevorderaars door onderzoeksresultaten van onszelf en van derden toegankelijk te maken. De afgelopen jaren hebben we, mede door corona, geleerd dat het loont als we hier voortdurend aandacht aan besteden en verschillende vormen van kennisdeling inzetten. We deden goede ervaringen op met webinars en hybride kennisbijeenkomsten, die laagdrempeliger bij te wonen zijn en terug te kijken zijn. Ook werken we vaker met infographics, waarmee we onderzoeksresultaten voor een veel grotere groep toegankelijk maken. Hoe groter ons bereik, hoe meer ons kenniskapitaal rendeert. Daarom verbeteren en intensiveren we onze onderzoekscommunicatie en de marketing van onze kennisproducten.

De komende jaren zullen we ons scholingsaanbod professionaliseren, ook in afstemming met opleidingsinstituten. Met het oog daarop verstevigen we de opleidingsexpertise in onze organisatie. Onze bijdrage aan opleidingen is primair inhoudelijk. We besteden extra aandacht aan de inhoudelijke consistentie en samenhang van alle scholingsproducten waar we bij betrokken zijn, aan de hand van [De doorgaande leeslijn](#) en de [De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen](#). We dragen veelvuldig bij aan trainingen van derden op het gebied van lezen, zoals de trainingen van de PO-Raad en VO-raad voor bestuurders en directies, van de VNG Academie voor beleidsmakers en bestuurders, van de JGZ Academie voor jeugdzorgmedewerkers en kraamzorg en diverse train-de-trainer-opleidingen.

Met de extra middelen uit het Masterplan basisvaardigheden worden BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek *op school* verregaand opgeschaald. Dat is niet alleen een uitdaging voor Stichting Lezen, maar vooral voor de lokale bibliotheken, die op al die extra locaties aan de slag moeten. Bij die grote kwantitatieve opgave blijft de kwaliteit van de leesomgeving een aandachtspunt. Het doet ertoe hoe een babyhoek in de bibliotheek is ingericht en hoe het boekenaanbod in de lokale bibliotheek en in de schoolbibliotheken is samengesteld. Daarbij is de kwaliteit en diversiteit van de collectie een aandachtspunt.

Van contact met echte schrijvers gaat vrijwel iedere lezer 'aan'. Auteurs zijn een onmisbaar onderdeel van de leesomgeving; zij vervullen een rol in veel van onze programma's en activiteiten. De Schoolschrijver en de Schrijverscentrale zijn daarin onze vaste partners en de Kinderboekenambassadeur ons boegbeeld.

Netwerk versterken

De leescrisis is een maatschappelijk probleem van de eerste orde, dat alleen met brede maatschappelijke steun succesvol kan worden aangepakt. Daarom werken we aan de versterking van het draagvlak voor leesbevordering, leesonderwijs en literatuureducatie en voor de bijbehorende structurele financiering.

Stichting Lezen focust de komende jaren op het activeren van beslissers en bestuurders in en om het (voorbereidend) onderwijs en de vele partners die we nodig hebben om het leesonderwijs voor alle doelgroepen te verbeteren. Daartoe behoren ook de bibliotheken en de gemeenten. De bibliotheken moeten BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek *op*

school dragen. De gemeenten financieren de bibliotheken en de Jeugdgezondheidszorg. Zij zijn ook verantwoordelijk voor de voor- en vroegschoolse educatie (vve) en de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid, die zo belangrijk zijn met het oog op kansengelijkheid. Stichting Lezen streeft naar een intensieve en productieve relatie met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

In het letterenveld zorgen we voor een goede afstemming en rolverdeling op het gebied van leesbevordering. Complementair aan onze eigen rollen zorgt De Schoolschrijver in het primair onderwijs voor educatieve leesbevorderingsmodules, geeft de Schrijverscentrale literaire leesimpulsen door middel van schrijversbezoeken voor zowel kinderen en jongeren als volwassenen en neemt het Nederlands Letterenfonds een aantal specifieke taken op zich die aansluiten bij de rol van het fonds als financier. Stichting Lezen ondersteunt als coördinator en kenniscentrum deze letterenpartners. Samen met het Letterenfonds organiseren we geregeld een breed overleg met alle partners op het gebied van literatuureducatie.

De Leescoalitie zetten we met name in om bredere steun te verkrijgen voor leesbevordering: in het boeken- vak, in de jeugdgezondheidszorg, van ouders, grootouders en andere verzorgers, in de samenleving als geheel. Onze coalitiepartners zijn KB nationale bibliotheek, Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, Vereniging Openbare Bibliotheken, Nederlands Letterenfonds, Stichting Lezen & Schrijven, Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum, de Taalunie, De Schoolschrijver en de Schrijverscentrale. De Leescoalitie verbindt regionale en provinciale leesoffensieven

Tabel 1 - Doelgroepoverstijgend: doelstellingen en topprioriteiten 2025-2028 samengevat

	Doelstellingen	Activiteiten met topprioriteit
Kennis verdiepen	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid en interventies voor leesbevordering en -onderwijs zijn <i>evidence informed</i> • Banden met het onderzoeksveld zijn verstevigd en bestendig 	<ul style="list-style-type: none"> • Systematische impactmeting van programma's en interventies, in cocreatie met uitvoeringspartners • Instelling multidisciplinaire inhoudelijke adviesraad
Leesomgeving verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteitszorg is ingericht voor alle programma's en interventies • Kennis rendeert beter door groeiend bereik en impact kennisproducten 	<ul style="list-style-type: none"> • Doelgroepgerichte onderzoekscommunicatie en kennisdeling • Professionalisering scholingsaanbod
Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Breed draagvlak en adequate structurele financiering voor goed leesonderwijs en leesbevordering 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch relatiemanagement met O en C van OCW, met SZW en VWS en met media • Strategische communicatie • Versteving organisatie Leescoalitie

en bevordert de kennisuitwisseling daartussen. Het streven is om deze regionale en provinciale Leesoffensieven zichtbaarder en levendiger te maken.

De Leescoalitiecampagne [Springlezend - Zet je klas in beweging!](#) bracht veel interactie en onderlinge ondersteuning tussen leerkrachten tot stand. Dat waardevolle effect willen we bestendigen, met name via de interactieve talkshows met en door docenten (Springlezend LIVE!). De Leescoalitie werkt aan een aansprekende en langdurige landelijke campagne die het plezier van lezen onder de aandacht brengt, bewustwording creëert ten aanzien van het belang van lezen en van daaruit aanzet tot gedragsverandering.

Stichting Lezen is actief lid van EURead, het platform dat kennisuitwisseling, lobby en samenwerking in Europa bevordert. Ook de International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) en de International Board on Books for Young People (IBBY) zijn van belang voor kennisdeling, samenwerking, structureel internationaal leesbevorderingsbeleid en aansluiting bij het Internationaal Cultuurbeleid. Wij blijven daarom in deze samenwerkingen investeren.

3.2 Doelgroep voor- en vroegschoolse periode

Taalstimulering vanaf de geboorte geeft kinderen al jong plezier in boeken en in lezen. Het helpt kinderen als ze ouder zijn om makkelijker te leren lezen. Voorlezen is een effectieve en leuke manier van taalstimulering, maar zeker niet de enige. Ook liedjes zingen, spelletjes doen, verhalen vertellen en praten zijn goed voor de taalontwikkeling, of het nu in het Nederlands is, in een streektaal of een andere thuistaal.

Medewerkers van bibliotheken en kinderopvang zijn belangrijke leesbevorderaars voor de allerjongsten en zijn intermediairs richting ouders. Het bereiken van deze doelgroep is moeilijk omdat dit een verbrokkeld werkveld is. De kinderopvang is een private sector die bestaat uit verschillende componenten die onderling niet allemaal samenwerken. Zodoende is de sector als geheel niet makkelijk in beweging te krijgen. Een complicerende factor is het feit dat lang niet alle jonge kinderen in de bibliotheek komen en naar de kinderopvang gaan. Voorschoolse educatie, gericht op kinderen die thuis niet voldoende gestimuleerd worden in hun ontwikkeling, start pas vanaf 2,5 jaar. Juist deze kinderen kunnen vroege taalstimulering goed gebruiken.

De belangrijkste interventies van Stichting Lezen voor deze doelgroep zijn het rechtstreeks op ouders gerichte programma [BoekStart voor baby's](#), de [BoekStartcoach](#) op het consultatiebureau, [BoekStart in de kinderopvang](#), de [Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid](#) en de *Bibliotheek op school*. Al deze interventies zijn gericht op het in contact komen met

boeken en het bevorderen van voorlezen en andere vormen van taalstimulering. Ze worden in het kader van Kunst van Lezen uitgevoerd.

Kennis verdiepen

Jaarlijks onderzoeken we via de Monitor BoekStart in de kinderopvang de voorleesomgeving en de manier waarop BoekStart in de kinderopvang beleidsmatig en organisatorisch vorm krijgt. Daarbij kijken we naar de (investerings in de) deskundigheid van de pedagogisch medewerkers, de kwaliteit van de leesplek en de boekencollectie en de samenstelling en het functioneren van het leesbevorderingsnetwerk. De Monitor voedt de dialoog tussen de kinderopvang en de bibliotheek met het oog op versterking van de samenwerking. De jaarlijkse Monitor BoekStartcoach helpt de bibliotheeksector en de jeugdgezondheidszorg om de inzet van de coaches te optimaliseren.

De jeugdgezondheidszorg besteedt onder de noemer Lezen op recept in het contact met ouders structureel aandacht aan voorlezen en taalstimulering. Stichting Lezen laat deze aanpak evalueren en adviseert op basis daarvan over bijstelling. Ook brengen we de stand van zaken van leesbevordering in de kinderopvang in kaart.

Van de (sub)thema's uit de onderzoeksagenda (zie paragraaf 3.1) zijn voor deze doelgroep vooral de samenwerking met de thuisomgeving en de kansen van digitale innovaties relevant.

Leesomgeving verbeteren

Aan BoekStart in de kinderopvang doen momenteel ruim 2.900 opvanglocaties mee; ongeveer 30% van het totale aantal. Aan de hand van de inhoudelijke verbeterpunten die uit de Monitor BoekStart naar voren komen, sturen we waar nodig bij. Met de middelen uit het Masterplan basisvaardigheden kunnen we het programma met circa 1.400 nieuwe locaties uitbreiden.

Om met BoekStart voor baby's meer en vooral meer laaggeletterde ouders te bereiken, willen we via de bibliotheken BoekStartcoaches op elk consultatiebureau inzetten. Er zijn ruim 800 consultatiebureaus; in 2023 waren er op 283 daarvan coaches actief. We stimuleren de jeugdgezondheidszorg ook om Lezen op recept op meer plekken in te zetten en daarvoor samenwerking te zoeken met de bibliotheken.

Voor de kinderopvang ontwikkelen we de komende periode een doelgroepwebsite (lezenindeko.nl). Daarmee kunnen we bibliotheekmedewerkers en pedagogisch medewerkers in de kinderopvang voorzien van kennis over taalstimulering. We houden deze site actueel en verbeteren de bruikbaarheid en bekendheid daarvan. Ook organiseren we kennisbijeenkomsten voor deze doelgroep.

Tabel 2 - Voor- en vroegschoolse periode: doelstellingen en topprioriteiten 2025-2028 samengevat

	Doelstellingen	Activiteiten met topprioriteit
Kennis verdiepen	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid en interventies voor en in de doelgroep 0-6 zijn evidence informed 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek wisselwerking leesomgeving thuis en onderwijs en digitale innovaties
Leesomgeving verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • BoekStart bereikt meer laaggeletterde ouders • Hoge uitvoeringskwaliteit BoekStart • Goed aansluitende leeslijn van voorschool en kinderopvang naar kleutergroepen po 	<ul style="list-style-type: none"> • Opschaling van BoekStart in de kinderopvang • Opschaling BoekStartcoaches • Sturing op opvolgen resultaten Monitor BoekStart in bibliotheken en op kinderopvanglocaties • Kennisverspreiding via o.a. doelgroep-website lezenindeko.nl
Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Commitment en eigenaarschap jeugd-gezondheidszorg t.a.v. taalstimulering en BoekStart voor baby's • Commitment en eigenaarschap kinderopvangbranche t.a.v. BoekStart in de kinderopvang 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch relatiebeheer VWS (jeugd-gezondheidszorg, programma Kansrijke Start) en VNG (jeugdgezondheidszorg, vve, Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid)

De gastouderopvang valt grotendeels buiten het gezichtsveld van gemeenten en is mede daardoor lastig te bereiken voor leesbevorderaars. Samen met vier pilotbibliotheken ontwikkelen we hiervoor specifiek materiaal en kijken we welke dienstverlening de bibliotheken hier het beste kunnen aanbieden.

Tijdens De Nationale Voorleesdagen viert Nederland massaal het voorlezen. Om ouders met een andere moedertaal te betrekken, wordt het Prentenboek van het Jaar in veelvoorkomende thuistalen vertaald. Stichting Lezen blijft bij deze campagne betrokken als inhoudelijke regievoerder en financier.

Netwerk versterken

Omdat deze doelgroep zo diffuus is, brengen we in kaart uit welke subgroepen deze is samengesteld en langs welke weg we met hen het beste in contact kunnen komen.

3.3 Doelgroep primair onderwijs

Op de basisschool leert idealiter ieder kind lezen. Daarnaast hebben basisscholen de verantwoordelijkheid om kinderen te helpen lezers te worden. Dat vergroot de kans op een succesvolle overstap naar het vervolgonderwijs. Lezen verdient op de basisschool de hoogste prioriteit en zou moeten worden ingericht volgens de [principes van effectief leesonderwijs](#). Daarin staan rijke teksten en kwalitatief goede boeken centraal en werken kinderen in het kader van verschillende vakken thema-

tisch, doelgericht en in samenhang aan hun leesvaardigheid, kennisontwikkeling, woordenschat en literaire competenties.

De belangrijkste interventie van Stichting Lezen voor deze doelgroep is de Bibliotheek *op school* (onderdeel Kunst van Lezen). In het primair onderwijs zijn bestuurders en beslissers al verregaand overtuigd dat zij het leesonderwijs moeten verbeteren en meer prioriteit moeten geven aan (vrij) lezen. Ruim 90% van de lokale bibliotheken en 50% van de scholen doen al mee met de Bibliotheek *op school* of een vergelijkbaar programma. Daarmee voldoen zij aan twee belangrijke randvoorwaarden voor effectief leesonderwijs: ondersteunende bibliotheekexpertise en de aanwezigheid van voldoende boeken die passen bij de schoolpopulatie.

Op kleine schaal is er de afgelopen jaren in het primair onderwijs gewerkt aan de ontwikkeling van een aanpak voor [Effectief leesonderwijs en de Bibliotheek op school](#). Deze aanpak wordt de komende jaren opgeschaald in het kader van het Masterplan basisvaardigheden. Binnen deze aanpak werken scholen en bibliotheken nog intensiever op inhoud samen. Dat vergroot de impact van de Bibliotheek *op school*.

Kennis verdiepen

De Monitor de Bibliotheek *op school* brengt de opbrengst van de samenwerking tussen school en bibliotheek in kaart. In 2022 deden aan dit jaarlijkse onderzoek leerkrachten, leescoördinatoren en

bovenbouwleerlingen van ruim 2.200 po-scholen mee. Het geeft onder andere inzicht in het leen- en leesgedrag, de leesmotivatie en de informatievaardigheden van leerlingen en het leesbevorderende gedrag van leerkrachten. Elke school krijgt een eigen monitorrapportage. Op basis hiervan stellen de bibliotheek en de school zo nodig hun afspraken over doelen en werkwijzen bij. Zo is er continu sprake van kwaliteitsverbetering.

Van de (sub)thema's uit de onderzoeksagenda (zie paragraaf 3.1) zijn voor deze doelgroep vooral didactiek en methoden, toetsing en digitale innovaties van groot belang, omdat daarover veel vragen leven. Specifiek voor deze doelgroep wordt er ook onderzoek gedaan naar de invulling van literatuureducatie als onderdeel van het leesonderwijs en de invloed van ouderbetrokkenheid op leesvaardigheid en leesplezier. Stichting Lezen zelf heeft, ook ten behoeve van de bibliotheken, behoefte aan meer kennis over (lezen in) het speciaal onderwijs en nieuwkomersonderwijs voor de 6-12-jarigen.

Parallel aan de opschaling van de aanpak voor [Effectief leesonderwijs en de Bibliotheek op school](#) worden de resultaten hiervan nauwlettend gevolgd.

Leesomgeving verbeteren

Dankzij de extra middelen uit het Masterplan basisvaardigheden krijgt de Bibliotheek *op school* er de komende jaren 1.300 nieuwe locaties bij in het basisonderwijs. Daarbinnen gaat er extra aandacht naar het speciaal basisonderwijs en het nieuwkomersonderwijs. Hiervoor hebben leesconsulenten specifieke kennis en vaardig-

heden nodig. Stichting Lezen zal hen die aanreiken.

Belangrijk voor de professionele invulling van de Bibliotheek *op school* is de aanstelling van een leesconsulent die voldoende tijd krijgt voor zijn/haar takenpakket. Dat bestaat uit het stimuleren van taal- en leesplezier en informatievaardigheden van de leerlingen, het adviseren van de school, het enthousiasmeren van leerkrachten en ouders en het trainen van leescoördinatoren. Stichting Lezen ontwikkelt extra materiaal voor de leescoördinatoren om de ouders meer te betrekken bij het leesonderwijs. De leesconsulent is ook ambassadeur van de bibliotheek in de school.

Het belangrijkste kenniskanaal voor het primair onderwijs is de doelgroepwebsite [lezeninhetpo.nl](#). Hiermee voorzien we professionals in het onderwijs van informatie over effectief leesonderwijs en praktische hulpmiddelen om dat in te richten. We houden deze site actueel en stimuleren het bereik en gebruik.

In laagdrempelige kennisbijeenkomsten zoals webinars belichten we nieuwe ontwikkelingen en inzichten, wisselen we ervaringen en kennis uit en bespreken we gezamenlijke opgaven, zoals verbeterpunten uit de Monitor en de inrichting van effectief leesonderwijs.

Stichting Lezen is inhoudelijk verantwoordelijk voor de inhoud van de [opleiding tot leesconsulent](#). Wij streven ernaar dat de inhoud van deze opleiding wordt meegenomen in de nieuwe opleiding voor bibliotheekmedewerkers die brancheorganisatie VOB momenteel opzet. We ontwikkelen een teamscholing om het effec-

Tabel 3 - Primair onderwijs: doelstellingen en topprioriteiten 2025-2028 samengevat

	Doelstellingen	Activiteiten met topprioriteit
Kennis verdiepen	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid en interventies voor en in het po zijn evidence informed 	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in effectiviteit van didactiek en methoden, toetsing en digitale innovaties
Leesomgeving verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • Alle bibliotheken en 70% van de po-scholen doen mee met en geven professioneel invulling aan dBos en effectief leesonderwijs • Ook de scholen zonder dBos hebben een kwalitatief goede boekencollectie en een deskundige lees- of taalcoördinator • Goed aansluitende leeslijn van po naar vo 	<ul style="list-style-type: none"> • Herzien en/of aanvullen van opleidingen en trainingen voor leesbevorderaars in het primair onderwijs met het oog op het effectief leesonderwijs en in relatie tot de kerndoelen • Kennisverspreiding via o.a. doelgroepwebsite lezeninhetpo.nl
Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Operationalisering en invoering kerndoelen versterken effectief leesonderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch relatiebeheer met departementen Onderwijs en Cultuur van OCW, Onderwijsinspectie, SLO, Kennistafel Effectief Leesonderwijs, toetsontwikkelaars, Nationaal Regieorgaan Onderwijs-onderzoek, Onderwijsraad en PO-Raad

tief leesonderwijs op scholen te introduceren. Alle opleidingen en trainingen voor leesbevorderaars in het primair onderwijs worden herzien met het oog op effectief leesonderwijs.

Ook in het primair onderwijs worden jaarlijks De Nationale Voorleesdagen gevierd (zie paragraaf 3.2). Maar ons leesfeest bij uitstek voor het primair onderwijs is toch wel De Nationale Voorleeswedstrijd. Bijna de helft van alle basisscholen doet daaraan mee: zo'n 3.500 scholen en een kwart miljoen kinderen. Stichting Lezen is bij deze campagne alleen nog betrokken als inhoudelijke regievoerder en financier.

Netwerk versterken

Er ligt een prachtige kans om alle basisscholen mee te krijgen in het effectief leesonderwijs. Voor het primair onderwijs zijn nieuwe kerndoelen gemaakt, die ook expliciet aandacht schenken aan een goede leesomgeving. Stichting Lezen geeft het primair onderwijs in samenwerking met SLO, de Kennistafel Effectief Leesonderwijs en de PO-Raad ondersteuning bij het operationaliseren en invoeren van deze doelen. Met het oog daarop ontwikkelt Stichting Lezen een nieuw format en/of handreiking voor een praktisch toepasbaar leesbeleidsplan gericht op Effectief Leesonderwijs. Zo stimuleren we dat het effectief leesonderwijs goed op de scholen verankerd wordt en dat De doorgaande leeslijn van basisschool naar voortgezet onderwijs gewaarborgd is.

3.4 Doelgroep praktijkonderwijs en vmbo

Elke leerling heeft voldoende leesvaardigheid en literaire competenties nodig om mee te kunnen doen en vooruit te kunnen komen in de maatschappij. Lezen is geen luxe, maar noodzaak, voor leerlingen in vmbo en praktijkonderwijs net zo goed als voor vwo'ers en havo's. Op het vmbo zitten de meeste zwakke lezers en is de daling in leesvaardigheid en leesmotivatie het sterkst; hier is het meeste te doen en hieraan geven we dan ook extra aandacht. Docenten van alle vakken hebben daar in een taak en een voorbeeldfunctie. Het vmbo en praktijkonderwijs kunnen veel baat hebben bij het werken volgens de [principes van effectief leesonderwijs](#), niet alleen in het kader van het vak Nederlands, maar in alle vakken. De operationalisering van de nieuwe kerndoelen onderbouw vo biedt daartoe goede mogelijkheden.

Kennis verdiepen

Ook voor het vmbo worden de resultaten van de Bibliotheek *op school* jaarlijks gemonitord. De uitkomsten van de Monitor geven Stichting Lezen en partners inzicht in de effectiviteit van het programma en geven scholen input voor de verdere verbetering van hun leesomgeving.

Van de (sub)thema's uit de onderzoeksagenda (zie

paragraaf 3.1) gaat de aandacht voor deze doelgroep vooral uit naar lezen en burgerschap, begrijpend lezen en zaakvakken, digitaal lezen en digitale innovatie en de wisselwerking met de thuissituatie. Een specifieke onderzoeksbehoefte is er met betrekking tot de internationale schakelklassen. Het is belangrijk om te weten hoe en met welke lesmaterialen nieuwkomers hun taalvaardigheid en woordenschat snel kunnen vergroten.

Leesomgeving verbeteren

Een deel van de vmbo- en praktijkscholen maakt al werk van leesbevordering, bijvoorbeeld door structureel tijd te maken voor vrij lezen, voorlezen en gesprekken over boeken en/of door op school een actuele boekencollectie aan te bieden. De belangrijkste interventie van Stichting Lezen voor deze doelgroep is de Bibliotheek *op school* vo. In 2023 deden 290 scholen daaraan mee. Het merendeel van de scholen is echter nog niet intensief bezig met leesbevordering. Zo hebben de meeste praktijk- en vmbo-scholen op dit moment geen schoolbibliotheek of mediatheek. Daar komt de komende jaren verandering in. Dankzij het Masterplan basisvaardigheden kunnen 60% van de basisbibliotheken 400 nieuwe vmbo-locaties en tientallen praktijkonderwijslocaties aanhaken bij de Bibliotheek *op school* vo. Scholen die al samenwerken met de lokale bibliotheek kunnen dit verder uitbouwen. We besteden daarbij extra aandacht aan de internationale schakelklassen. Effectief en motiverend leesonderwijs helpt de nieuwkomers het Nederlands onder de knie te krijgen en de Nederlandse samenleving sneller te leren kennen en begrijpen.

Om de scholen, docenten, bibliotheken en bibliotheekmedewerkers te helpen met hun leesbevorderingswerk, reiken we hen via de doelgroepwebsite lezeninhetvmbo.nl onze kennisproducten en tools aan. Deze site gaat op in de website lezeninhetvo.nl, die momenteel ontwikkeld wordt. We werken samen met NBD Biblion, de KB en SPN aan online tools die met name de zwakke lezers in het vmbo verder kunnen helpen. We blijven inhoudelijk betrokken bij de training 'Leesbevordering in het vmbo, dat werkt!' en bij de praktijkschoolvariant daarvan.

Ten behoeve van kennisuitwisseling met scholen en bibliotheken ontwikkelen we scholingen, trainingen en webinars, leveren we bijdragen aan conferenties, onderwijs- en bibliotheektijdschriften en op sociale media. We maken steeds meer gebruik van incidentele of structurele klankbordgroepen.

Jaarlijks worden leerlingen via campagnes en projecten als de Jonge Jury, De Weddenschap en Read2Me! uitgedaagd om meer te lezen en voor te lezen. Stichting Lezen blijft bij deze campagnes betrokken als inhoudelijke regievoerder en financier.

Tabel 4 - Praktijkonderwijs en vmbo: doelstellingen en topprioriteiten 2025-2028 samengevat

	Doelstellingen	Activiteiten met topprioriteit
Kennis verdiepen	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid en interventies voor en in het vmbo zijn evidence informed 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar lezen en burgerschap, begrijpend lezen en zaakvakken, digitale innovatie, de wisselwerking met de thuissituatie en taalverwerving nieuwkomers (schakelklassen)
Leesomgeving verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • Alle pro- en vmbo-scholen verankeren lezen in het beleid en integreren het in alle vakken • Substantieel meer praktijkscholen en vmbo's hebben een uitgebreide en goede mediatheek • 75% van de bibliotheken en 70% van de vmbo- en praktijkscholen doen mee met dBos 	<ul style="list-style-type: none"> • Opschaling dBos in het pro en op het vmbo • Kennisverspreiding via o.a. doelgroepwebsite lezeninhetvo.nl
Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Kerndoelen vo sluiten aan op effectief leesonderwijs • Operationalisering en invoering kerndoelen versterken effectief leesonderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch relatiebeheer met departement Onderwijs van OCW, Onderwijsinspectie, Kennistafel effectief leesonderwijs en VO-raad • Versterking relatiernetwerk en zichtbaarheid in pro en vmbo

Netwerk versterken

Het vergt nog veel overtuigingskracht om de schoolbestuurders zover te krijgen dat ze ruim baan geven aan lezen in het vmbo en het praktijkonderwijs, ook in andere vakken dan alleen Nederlands. Op veel plekken zijn basale randvoorwaarden voor effectief leesonderwijs nog niet aanwezig, zoals een schoolbibliotheek of mediatheek. De Masterplanmiddelen zullen zeker helpen om daarvoor meer actieve steun in het vmbo en het praktijkonderwijs te krijgen. Een extra impuls zal uitgaan van de nieuwe kerndoelen Nederlands voor de onderbouw van het vo. Stichting Lezen heeft meegewerkt aan de ontwikkeling daarvan, met de ambitie om daarin specifieke eisen op te nemen aan leesbevordering en literatuureducatie. Het nieuwe format voor een praktisch toepasbaar leesbeleidsplan concretiseert de operationalisering van de nieuwe kerndoelen en de inrichting van effectief leesonderwijs.

Met onze eigen activiteiten en content over leesbevordering bereiken we veelal de mensen die zich al enigszins bewust zijn van de rol die ze daarin te spelen hebben. Daarom zorgen we de komende jaren dat we onze boodschap vooral brengen op bijeenkomsten en in media van en voor de beslissers in deze doelgroep: congressen, vakbladen, bestaande gremia en netwerken, in afstemming en samenwerking met de Kennis-

tafel Effectief Leesonderwijs. Schoolbestuurders die al wat langer aan de slag zijn met leesbevordering en ervaring hebben met de Bibliotheek *op school* zetten we in als ambassadeurs richting hun collega's.

3.5 Doelgroep havo/vwo

Goed kunnen lezen is ook op havo en vwo niet vanzelfsprekend. De leesvaardigheid van havo- en vwo-leerlingen vertoont een dalende lijn, zij het minder scherp dan op het vmbo. Het leesniveau van havisten en vwo'ers zal in de meeste gevallen toereikend zijn om zich staande te kunnen houden in de samenleving, maar om hun potentie ten volle te kunnen benutten, hebben zij meer nodig. De maatschappij en de vervolgoopleidingen waar een havo- en vwo-diploma toegang toe geven, vragen niet alleen om een goede leesvaardigheid maar ook om sterk ontwikkelde verdiepende competenties, zoals analyserend, reflecterend en literair lezen en vaardigheid in (creatief) schrijven. Aandacht en ruimte voor literatuureducatie is essentieel.

Kennis verdiepen

Voor deze doelgroep zal er in elk geval een stand-van-zaken-onderzoek worden opgezet. Op basis daarvan wordt voor de komende jaren zo nodig extra onderzoek over of voor leesbevordering in havo en vwo gepland.

Tabel 5 - Doelgroep havo/vwo: doelstellingen en topprioriteiten 2025-2028 samengevat

	Doelstellingen	Activiteiten met topprioriteit
Kennis verdiepen	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid en interventies voor en in havo/vwo zijn evidence informed 	<ul style="list-style-type: none"> • Stand-van-zakenonderzoek havo/vwo
Leesomgeving verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • Alle scholen beschikken over een goede schoolbibliotheek of mediatheek • Docenten zijn toegerust voor effectief leesonderwijs en literatuureducatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Kennisverspreiding via o.a. doelgroepwebsite lezeninhetvo.nl • Organiseren van kennisbijeenkomsten voor bestuurders en docenten
Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Literatuur en leesbevordering zijn opgenomen in de nieuwe eindtermen voor havo en vwo 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch relatiebeheer met de onderwijs- en cultuurdirecties van OCW, Onderwijsinspectie, Kennistafel Effectief Leesonderwijs en de VO-raad

Leesomgeving verbeteren

Havo- en vwo-locaties beschikken weliswaar vaker dan vmbo's over een schoolbibliotheek en/of mediatheek, maar er is sprake van een gestage afname van deze voor leesbevordering onmisbare voorzieningen. Voor de leesbevordering op havo- en vwo-scholen zijn geen extra middelen uit het Masterplan beschikbaar gesteld. Stichting Lezen zal beslissers en bestuurders er desondanks van trachten te overtuigen dat ze aan de slag moeten met leesbevordering. Een eigen schoolbibliotheek of -mediatheek is een essentiële eerste stap.

Om docenten en schoolleiders beter toe te rusten voor leesbevordering, ontwikkelen we momenteel de doelgroepwebsite lezeninhetvo.nl, die naar verwachting eind 2024 zal worden gelanceerd. Hier zijn achtergrondinformatie, hulpmiddelen en voorbeelden te vinden voor docenten die aan de slag willen met leesbevordering en effectief lees- en literatuuronderwijs. Ook het nieuwe format voor een praktisch toepasbaar leesbeleidsplan dat Stichting Lezen ontwikkelt, zal hier te vinden zijn.

Voor de leesconsulenten en frontofficemedewerkers van de bibliotheken die samenwerken met het voortgezet onderwijs, ontwikkelden we diverse trainingen die door derden worden uitgevoerd. De inhoud actualiseren we voor zover nodig. Daarnaast maken we met enige regelmaat kennisbijeenkomsten mogelijk zoals de Dag van het Literatuuronderwijs en de conferentie Het Schoolvak Nederlands.

In de afgelopen periode ontwikkelden we met partners [Hebbanindeklas](#), de onderwijsvariant van het succesvolle online leesplatform Hebban. Dit blijkt een inspirerende tool voor zowel docenten als leerlingen. Dit platform wordt in de komende periode doorontwikkeld en nadrukkelijker gepromoot.

Voor vmbo, havo en vwo worden onder verantwoor-

delijkheid van Stichting Lezen jaarlijks meerdere leesbevorderingscampagnes en -evenementen georganiseerd: de Voorleeswedstrijd Read2Me! voor brugklassers; de Jonge Jury, om de onderbouw te stimuleren jeugdboeken te lezen en het mooiste jeugdboek van het jaar te kiezen; De Inktaap, om de bovenbouw te stimuleren de winnende boeken van de grote literaire prijzen van het jaar te lezen en daaruit een favoriet te kiezen en de Boekenweek van Jongeren/Literatuur, om de bovenbouw enthousiast te maken voor (literair) lezen. Stichting Lezen blijft op afstand bij deze campagnes betrokken en beperkt zich tot de rol van inhoudelijke regievoerder en financier.

Netwerk versterken

Met onze eigen activiteiten en content over leesbevordering bereiken we nu de professionals die zich al enigszins bewust zijn van de rol die zij daarin te vervullen hebben. Daarom zorgen we de komende jaren dat we onze boodschap vooral brengen op bijeenkomsten en in media om ook de overige professionals en de beslissers te bereiken: congressen, vakbladen, bestaande gremia en netwerken. Schoolbestuurders die al wat langer aan de slag zijn met leesbevordering proberen we in te zetten als ambassadeurs richting hun collega's.

3.6 Doelgroep mbo (breed)

Stichting Lezen geeft het mbo de komende jaren extra prioriteit. De sterke daling van de leesvaardigheid van vmbo-leerlingen in de afgelopen jaren dreunt momenteel in de vervolgopleidingen op het mbo keihard door. Er is hier dan ook veel en urgent reparatiewerk te doen. Bovendien is het mbo de laatste plek waar we kunnen voorkomen dat een grote groep jongeren laaggeletterdheid van school komt. We ondersteunen de roc's en de

bibliotheken, die dat samen moeten bewerkstelligen. We stimuleren de scholen om meer aandacht te besteden aan de taalontwikkeling en leesvaardigheid van studenten. Alleen dan kunnen zij hun schoolloopbaan succesvol afronden en zullen zij sociaal, economisch en cultureel ten volle kunnen deelnemen aan de samenleving.

Kennis verdiepen

Er is behoefte aan meer inzicht in de impact van lezen en van succesvolle leesbevorderingsinterventies op de taalvaardigheid en de schoolprestaties van mbo'ers, vooral wat betreft het lezen van fictie. Stichting Lezen is er voorstander van fictielezen op te nemen in de referentieniveaus Nederlands van het mbo. Daarom starten we een onderzoek in samenwerking met de Mbo Taal-academie van het Kennisinstituut voor Taalontwikkeling (ITTA) en het Kennispunt MBO taal en rekenen. Daarnaast zijn van de (sub)thema's uit de onderzoeksagenda (zie paragraaf 3.1) vooral lezen en burgerschap en lezen als onderdeel van de zaak- en beroepsgerichte vakken relevant voor deze doelgroep.

De jaarlijkse Monitor de Bibliotheek *op school* voor het mbo kijkt tot dusver af van de monitors in de rest van het onderwijs. De komende periode zullen we het onderzoek in het mbo in lijn brengen met de rest. Doel van de Monitor is, hier net als elders, om inzicht te krijgen in (de ontwikkeling van) het leen- en leesgedrag, de leesmotivatie en de informatievaardigheden van studenten en het leesbevorderende gedrag van docenten. Bovendien gebruiken we de resultaten om het programma te verbeteren waar nodig.

Leesomgeving verbeteren

Leesvaardigheid en taalontwikkeling moeten top-

prioriteit zijn op alle mbo-opleidingen. Niet alleen in het kader van het vak Nederlands maar in alle vakken, ook de beroepsgerichte. Scholen moeten gestimuleerd worden om structureel tijd te maken voor vrij lezen, voorlezen en gesprekken over boeken. Ook is het van groot belang dat de scholen een actuele boekencollectie in huis hebben. We zien dat veel schoolbestuurders zich bewust zijn van deze opgaven, maar nog zoekende zijn hoe ze die het beste kunnen aanpakken. Hetzelfde geldt voor veel taalcoördinatoren en docenten. De relatie tussen de bibliotheek en het mbo is nog geen vanzelfsprekende, al was het alleen al vanwege het feit dat roc's een regionale functie hebben en bibliotheken lokaal georganiseerd zijn. Daardoor is het vaak niet duidelijk welke bibliotheek de meest geëigende partner is voor een roc. Van beide kanten is er sprake van een zekere handelingsverlegenheid. In samenwerking met de provinciale ondersteuningsinstellingen van de bibliotheken werken we aan oplossingen voor dat probleem.

Stichting Lezen is in 2017 begonnen met de Bibliotheek *op school* op het mbo. Die inspanningen richtten zich tot dusver vooral op de beroepsopleidingen voor onderwijs en opvoeding, zie paragraaf 3.7. Zo'n 40 roc-locaties werken ten behoeve van een of meer van hun opleidingen inmiddels samen met een bibliotheek en/of met de Bibliotheek *op school*. Dankzij het Masterplan basisvaardigheden kunnen die eenmalig extra ondersteuning krijgen en komt er ruimte voor uitbreiding naar nog eens 40 nieuwe locaties.

Omdat deskundige leesbevorderaars een belangrijke bouwsteen van de leesomgeving zijn, maken we kennis- en inspiratiebijeenkomsten mogelijk en voorzien we in hulpmiddelen en trainingen specifiek voor het mbo. Daarbij werken we intensief samen met de MBO Raad, het Kennispunt MBO Taal en Rekenen en ITTA

Tabel 6 - Doelgroep mbo (breed): doelstellingen en topprioriteiten 2025-2028 samengevat

	Doelstellingen	Activiteiten met topprioriteit
Kennis verdiepen	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid en interventies voor en in het mbo zijn evidence informed 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek impact fictielezen, lezen en burgerschap en lezen als onderdeel van de zaak- en beroepsgerichte vakken
Leesomgeving verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • Alle roc's maken stappen in het verbeteren van de leesomgeving, via dBos of op een andere manier • Lezen is verankerd in onderwijsprogramma's mbo 	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluiting 40 extra locaties dBos • Kennisuitwisseling met en trainingen voor mbo-docenten • Kennisverspreiding via o.a. ontwikkelen van doelgroepwebsite lezeninhetmbo.nl
Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Het mbo omarmt het leesoffensief Heel mbo leest! 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch relatiebeheer met OCW, Onderwijsinspectie, het Kennispunt MBO Taal en Rekenen en de MBO Raad

(Mbo Taalacademie) en andere aanbieders. We ontwikkelen ook voor het mbo een doelgroepwebsite (lezeninhetmbo.nl) waar mbo-docenten en bibliotheek-medewerkers achtergrondinformatie en praktische handreikingen kunnen vinden om de leesomgeving op het mbo te verbeteren.

We bezien of we de online tools voor de zwakke lezers in het vmbo (zie paragraaf 3.4) ook kunnen inzetten of doorontwikkelen ten behoeve van de zwakke lezers op het mbo.

We stimuleren mbo-opleidingen en studenten om mee te doen aan de leesuitdaging in het kader van De Weddenschap en aan de Boekenweek van Jongeren/Literatour (zie paragraaf 3.6).

Netwerk versterken

Eind 2023 lanceerde Stichting Lezen samen met Kennispunt MBO Taal en Rekenen en ITTA (Mbo Taalacademie) het leesoffensief [Heel mbo leest!](#). Hiermee willen we bestuurders en beslissers in het mbo aansporen om vrij lezen, leesmotivatie en leesbevordering structureel en voldoende aandacht te geven binnen hun onderwijsprogramma en hierin samen te werken met de bibliotheek. Docenten en bibliotheek-medewerkers reiken we hiervoor kennis en hulpmiddelen aan. De bijbehorende website bevat praktische handreikingen waarmee scholen aan de slag kunnen. In de periode 2025-2028 zetten we dit offensief samen met de partners met volle kracht door om heel het mbo in beweging te krijgen.

We investeren in de vorming van een netwerk van mbo-docenten die zich manifesteren als koplopers in en enthousiaste pleitbezorgers van leesbevordering. Zij kunnen voor Stichting Lezen fungeren als klankbord en richting hun collega's als leesambassadeur.

3.7 Doelgroep beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs

Taalstimulering en leesbevordering behoren tot basistaken van iedere opvoeder en leerkracht. Pedagogisch medewerkers, leerkrachten en docenten zijn voor kinderen en ouders ook rolmodellen. Aankomend professionals moeten daarom zelf ook lezers zijn of worden. Zij hebben kennis over leesbevordering en (jeugd)literatuur nodig om voorbereid te zijn op hun taak als leesbevorderaar. Alleen dan kunnen zij kinderen en jongeren aan het lezen krijgen en kennis van en liefde voor literatuur bijbrengen. Daarom besteden we de komende jaren extra veel aandacht aan de beroepsopleidingen.

Kennis verdiepen

We weten nog niet genoeg van het leesgedrag van de studenten. Van pabostudenten is bekend dat ze niet

veel en niet graag lezen. De komende jaren nemen we ook het leesgedrag van andere studenten onder de loep. In elk geval nemen we daarin studenten mbo-pwo en eerste- en tweedegraads lerarenopleiding mee, maar bij voorkeur trekken we het breder. We willen graag weten of de tekortkomingen van het leesonderwijs in het funderend onderwijs inmiddels ook hbo-breed tot problemen leiden. Mocht dat zo zijn, dan is dat wellicht reden om op het hele hbo meer aandacht te vragen voor lezen en leesbevordering.

Leesomgeving verbeteren

Leesbevordering krijgt slechts op een deel van de beroepsopleidingen de aandacht die het verdient. Stichting Lezen dringt daarom aan op de verankering van effectief leesonderwijs en literatuureducatie in de curricula van alle beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs.

Van de pabo's doet ongeveer 50% mee aan de Bibliotheek *op school*. Voor mbo-pwo is dat 15%. Op de tweedegraads lerarenopleidingen begint het besef te dagen dat lezen topprioriteit moet zijn. Stichting Lezen wil bereiken dat alle pabo's en alle opleidingen mbo-pwo meedoen met de Bibliotheek *op school*. Met de extra middelen uit het Masterplan basisvaardigheden kunnen we 40 extra locaties van beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs aansluiten. De keuzemodules over leesbevordering die we eerder ontwikkelden voor pabo en mbo-pwo houden we actueel en we zorgen dat deze goed aansluiten op onze andere scholingsproducten.

Het werken op en met deze beroepsopleidingen vraagt veel van bibliotheken. Door onze contacten met de beroepsopleidingen en hun koepelorganisaties, kunnen we de bibliotheken daarbij ondersteunen. Zo nodig met hulp van de provinciale ondersteuningsinstellingen.

Om alle kennis die we in huis hebben te laten renderen in en voor deze zo belangrijke doelgroep organiseren we digitale en live kennisbijeenkomsten en verzorgen we nieuwsbrieven. Door online inspiratiesessies laten we koplopers uit de beroepsopleidingen hun *peers* meenemen in hun enthousiasme.

Als inhoudelijke regievoerder en financier zijn we betrokken bij de Pabo Voorleeswedstrijd. Dit is een goede aanleiding om studenten aan de slag te laten gaan met jeugdliteratuur en het oefenen met voorlezen.

Netwerk versterken

Het veld van de beroepsopleidingen is groot. We brengen alle onderdelen daarvan in kaart en identificeren de organisaties en functionarissen die daarin sleutelposities vervullen als het gaat om leesbeleid. Waar nodig knopen we nieuwe relaties aan.

Tabel 7 - Doelgroep beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs: doelstellingen en topprioriteiten 2025-2028 samengevat

	Doelstellingen	Activiteiten met topprioriteit
Kennis verdiepen	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid en interventies voor en in de beroepsopleidingen zijn evidence informed 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek leesgedrag mbo-pwo en eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen
Leesomgeving verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • Alle mbo-pwo's, pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen hebben een kwalitatief goede mediatheek en/of doen mee met dBos • Bibliotheken zijn toegerust voor samenwerking met beroepsopleidingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluiting 40 extra locaties dBos • Communicatie met beroepsopleidingen intensiveren en versterken • Ondersteuning bibliotheken
Netwerk versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Lezen, effectief leesonderwijs en literatuur-educatie zijn verankerd in curriculum beroepsopleidingen opvoeding en onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch relatiemanagement met OCW, de Onderwijsinspectie, Vereniging Hogescholen, MBO Raad, LOBO (Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs) en de Kennistafel Effectief Leesonderwijs • Opbouw relaties met mbo-5 opleidingen Pedagogisch Educatief Professional, academische pabo en eerstegraads lerarenopleidingen

3.8 Interne organisatie: expertise optimaal laten renderen

Ondernemerschap en financiën

De afgelopen jaren ontving Stichting Lezen per jaar vanuit de BIS € 2,35 miljoen voor haar taken op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie. Voor 2023-2024 ontvingen wij een projectsubsidie van € 2,7 miljoen voor versterking van het kenniscentrum en van onze coördinerende rol in de BIS en in de Leescoalitie. Voor de BIS-periode 2025-2028 is het aan te vragen bedrag verhoogd tot € 3.530.600.

Voor Kunst van Lezen en de aanpak Taalarme gezinnen binnen Tel mee met Taal (2021-2025) kregen we jaarlijks € 3,35 miljoen projectsubsidie. In 2020-2024 ontvingen wij daarnaast € 0,2 miljoen per jaar voor de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid. In 2022 ontving Stichting Lezen bovendien € 12,9 miljoen uit het Masterplan basisvaardigheden. Voor 2023-2026 is uit het Masterplan € 24,6 miljoen per jaar beschikbaar voor uitbreiding en doorontwikkeling van de Bibliotheek op school en BoekStart in de kinderopvang.

Het werk dat wij in het kader van Kunst van Lezen sinds vijftien jaar uitvoeren, is een structurele opgave die onlosmakelijk verbonden is met onze stelseltaak en statutaire doelstellingen. Gezien (1) de aard en omvang van de leescrisis, (2) de kwaliteit en kwantiteit van onze acti-

viteiten en resultaten en (3) onze personele verantwoordelijkheid moet er dringend een oplossing komen voor de disbalans tussen het duurzame karakter van onze taken en de grotendeels incidentele financiering daarvan. Een [recent rapport](#) schetst de mogelijkheden van structurele financiering van de Bibliotheek op school. Politieke besluitvorming hierover moet nog plaatsvinden.

Aan Stichting Lezen als ondersteunende instelling stelt de BIS wat betreft eigen inkomsten en publieksbereik andere eisen dan aan producerende instellingen. Met de BIS-subsidie bekostigen we onze kerntaken: kennis verdiepen, de leesomgeving verbeteren en het netwerk en draagvlak voor leesbevordering versterken. De eigen inkomsten uit activiteiten en producten zijn beperkt. We kiezen er bewust voor zoveel mogelijk content gratis digitaal beschikbaar te stellen. Voor congressen en gedrukte materialen vragen we een bescheiden bijdrage. Ons inhoudelijke en financiële draagvlak vergroten we door uitbreiding van ons netwerk van partners en medefinanciers. Het Tante Anne fonds, dat we dankzij een legaat hebben kunnen instellen, is een welkome extra geldstroom. Wat betreft de campagnes streven we ernaar deze over te dragen aan uitvoeringpartners, met wie we ook mogelijkheden voor medefinanciering en sponsoring onderzoeken. We hebben beperkt capaciteit voor fondsenwerving. Omdat de omvang van de

te verwerven additionele middelen onzeker is, zijn deze niet in de meerjarenbegroting opgenomen.

Tabel 8 - Activiteitenlasten (in €) onderverdeeld over kerntaken

Taak	2025	2028
Kennis verdiepen	522.500	532.500
Leesomgeving verbeteren	1.734.127	1.734.127
Netwerk versterken	577.200	577.200
Totaal	2.833.827	2.843.827

Organisatie en personeel

De formatie omvatte eind 2023 23,5 fte en bestaat voornamelijk uit inhoudelijk specialisten in taal- en leesbevordering, onderwijs en onderzoek. Die worden ondersteund door secretariële, communicatie-, project- en administratieve medewerkers. De extra opdrachten in het kader van het Masterplan basisvaardigheden en versterking van de Leescoalitie vergen extra capaciteit en deskundigheid, onder andere op het gebied van opleidingen en communicatie. We transformeren naar een matrixorganisatie met multidisciplinaire teams waarin ieders expertise en kwaliteiten optimaal renderen.

Als werkgever en opdrachtgever hanteren wij de Fair Practice Code (zie ook hoofdstuk 4). Er is een externe vertrouwenspersoon aangesteld. Elke werknemer kan een individueel keuzebudget inzetten voor verlof, scholing dan wel uitbetaling. Wij voeren met alle medewerkers periodiek voortgangs- en ontwikkelgesprekken.

In het kader van de Code Diversiteit & Inclusie (zie ook hoofdstuk 4) streven wij een veilige organisatie na waarin iedereen zich welkom en gehoord voelt. Diversiteit en Inclusie is een belangrijk aandachtspunt bij het werven van nieuw personeel. Advertentieteksten en wervingskanalen worden daarop toegesneden. Met onze verhuurder onderzoeken we of ons pand toegankelijker gemaakt kan worden.

Communicatie

Communicatie is een cruciale component van al het werk van Stichting Lezen. Om ons kenniskapitaal te laten renderen, moeten we zorgen dat onze kennis goed toegankelijk is en optimale impact heeft op de actieve steun voor en de kwaliteit van de leesbevordering. Ons communicatiebeleid voor de komende jaren heeft als speerpunten strategische communicatie, doelgroepgerichte onderzoekscommunicatie en doelgroepgerichte

marketing van kennisproducten.

De strategische communicatie is gericht op het overtuigen van de belangrijkste stakeholders, financiers, overheden en brancheorganisaties dat de leescrisis urgent is en blijft, dat zij een verantwoordelijkheid hebben voor de oplossing daarvan, dat zij deze verantwoordelijkheid moeten nemen en dat het verstandig is om de aanpak van Stichting Lezen te omarmen.

Ook woordvoering is een essentieel onderdeel van de strategische communicatie. De leescrisis trekt veel media-aandacht. Stichting Lezen is de organisatie bij uitstek die feiten, cijfers, duiding en commentaar geeft als het over lezen gaat. Het woordvoerderschap versterkt onze coördinerende rol. Leesbevordering is gebaat bij een gedeelde analyse van de oorzaken en gedeelde opvattingen over de oplossingsrichtingen. Daarom investeren we in onze relaties met de media en willen we onze visie vaker publiekelijk uitdragen.

Om de diverse doelgroepen te bereiken, is een gedifferentieerde communicatiestrategie nodig. Boodschap en aanpak wordt per doelgroep afgestemd op de ontwikkeling waarin de leesbevordering verkeert en op de specifieke kennisbehoefte van de leesbevorderaars. De ontwikkeling van de doelgroepenwebsites past bij die strategie. We zetten meer online marketing in om deze kennisproducten bij de doelgroepen te brengen.

Met het oog op deze ambities zal de communicatiefunctie worden versterkt op in ieder geval online marketing. Ook intensiveren we de samenwerking tussen de doelgroepspecialisten en onderzoekers enerzijds en de communicatiemedewerkers anderzijds.

Governance

Stichting Lezen onderschrijft en respecteert de Governance Code Cultuur, de Code Fair Practice en de Code Diversiteit & Inclusie. We zien het (leren) toepassen en internaliseren hiervan als een veranderingsproces dat voortdurend aandacht nodig heeft.

De Governance Code is stevig in ons denken en handelen ingebed. Transparantie, integriteit, goede verhoudingen en een positief-kritische houding zijn voorwaarden om met elkaar te komen tot de beoogde prestaties en doelen.

Het bestuur van de stichting is opgedragen aan de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht is het hoogste orgaan van Stichting Lezen. Hij treedt op als werkgever van de directeur-bestuurder en ziet erop toe dat de directeur-bestuurder conform de statuten bestuurt en de missie en de doelstellingen van de stichting op goede wijze realiseert. De Raad van Toezicht vergadert minimaal viermaal per jaar en evalueert regelmatig zijn functioneren. De directeur-bestuurder bereidt de vergaderingen voor. Leden die dat willen, ontvangen be-

zoldiging conform het vergoedingsbeleid van het Rijk.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op afstand. De samenstelling is zodanig dat de leden ten opzichte van elkaar, de directeur-bestuurder en welk deelbelang dan ook onafhankelijk en kritisch kunnen opereren en tot goede besluitvorming kunnen komen. De leden beschikken tezamen over een breed en relevant netwerk en specifieke deskundigheid en kennis op het gebied van (lokale) politiek en bestuur; leesbevordering en literatuureducatie; boekenvak en bibliotheekwerk; (nieuwe) media; juridische zaken en formele aspecten rondom organisatieprocessen; onderwijs; onderzoek; financiën en risicobeheersing; ondernemerschap; sponsoring en fondsenwerving; werkgeverschap en management.

De taken en bevoegdheden binnen Stichting Lezen zijn vastgelegd in het reglement van de Raad van Toezicht, het directiereglement en het reglement van de auditcommissie. De directeur-bestuurder legt formeel verantwoording af aan de Raad van Toezicht. Financiële verantwoording en monitoring geschiedt op basis van kwartaalrapportages aan de auditcommissie en een *mid term review* halverwege het jaar.

De voorzitter van de Raad van Toezicht is het eerste aanspreekpunt voor de directeur-bestuurder en houdt daarmee samen met een ander lid eenmaal per jaar een beoordelings- en planningsgesprek. De voorzitter van de Raad van Toezicht initieert ook de jaarlijkse (zelf) evaluatie van het functioneren van de raad.

Bij de werving van nieuwe leden van de Raad van Toezicht streven we ernaar de samenstelling te diversifiëren. We laten ons hierbij ondersteunen door gespecialiseerde wervingsbureaus.

Risico's en randvoorwaarden

Van Stichting Lezen wordt veel verwacht. Wij willen zelf ook veel. Voor ons en voor onze subsidiegevers is het wel van belang om onder ogen te zien dat leesbevordering een zaak is van velen. Voor het behalen van veel van onze doelen zijn wij afhankelijk van anderen. De belangrijkste door derden te vervullen randvoorwaarden zijn:

- De kerndoelen in het hele onderwijs van 0 tot 20 jaar moeten verplichten tot effectief, kennisrijk leesonderwijs met focus op begrip; leerlingen en studenten moeten daarop getoetst worden en de Onderwijsinspectie moet daarop toezien.
- Bestuurders en beslissers in het onderwijs, de kinderopvang en de jeugdgezondheidszorg moeten zelf de keuze maken om van leesbevordering en literatuureducatie topprioriteit te maken, de daarvoor benodigde maatregelen te treffen en de bijbehorende voorzieningen in te richten.

- Het ministerie van OCW moet voorzien in duurzame financiering van (de voorzieningen voor) leesbevordering en literatuureducatie, zodat de programma's BoekStart en de Bibliotheek op school bestendig kunnen worden en de infrastructuur en kwaliteit van leesbevordering gegarandeerd is.

4. Reflectie beoordelingscriteria

De positie van Stichting Lezen in de BIS is anders dan die van de meeste aanvragers. We hebben geen artistieke output maar vervullen een voorwaardenscheppende functie voor het (literaire) lezen en daarmee voor de vitaliteit van de literaire cultuur. Belang en reikwijdte van onze functie overstijgen bovendien de culturele sector. In veel opzichten zijn we beter te vergelijken met bovensectorale ondersteunende instellingen; de daarvoor geldende criteria passen beter bij ons. Toch zijn we niet als zodanig aangemerkt. Daarom verhouden we ons hier tot de reguliere beoordelingscriteria, die vooral zijn toegesneden op cultuurproducerende aanvragers. Stichting Lezen vraagt de Raad voor Cultuur om hiermee rekening te houden in zijn beoordeling.

Artistieke of inhoudelijke kwaliteit

Kennis zit in het hart van al het werk van Stichting Lezen en is de beste garantie voor de inhoudelijke kwaliteit van wat we doen en maken. We voeden onze interventies met actuele kennis over lezen, leesonderwijs, literatuureducatie en leesbevordering. We voeren structureel evaluaties en impactmetingen uit en gebruiken de uitkomsten om bij te sturen daar waar het nodig of raadzaam is.

We benaderen lezen voor alle doelgroepen als basisvaardigheid en als culturele competentie. Niet alleen is het van belang dat kinderen lezen, ook de kwaliteit van wat ze lezen doet ertoe. Literatuureducatie is een essentieel onderdeel van onze visie en aanpak en van belang voor de ontwikkeling van ieder kind.

Maatschappelijke betekenis

Leesbevordering is een grote maatschappelijke opgave. Wie niet goed leest, kan maatschappelijk niet goed meedraaien, loopt vast op het werk en in ambtelijke molens, begrijpt weinig van de wereld om zich heen en kan feiten moeilijk onderscheiden van fictie en leugens. Lezen is van levensbelang, niet alleen om een formulier of gebruiksaanwijzing te kunnen lezen, maar ook om toegang te krijgen tot de rijkdom van de Nederlands-talige literatuur en daardoor een gelukkiger, empathi-

scher en ontwikkelder mens te worden. Stichting Lezen werkt in alles vanuit dit besef en brengt dit over op alle partijen die nodig zijn om de leescrisis op te lossen.

We streven voor ieder kind naar een open en cultuursensitieve leesomgeving, die kansengelijkheid bevordert en waarin iedereen zich thuis voelt. We voeren dat werk vanuit onderzoek naar onder andere taalverwerving in het nieuwkomersonderwijs en het benutten van de voordelen van meertaligheid. De extra personeelsruimte die we de komende periode krijgen, benutten we om ook de organisatie op het punt van diversiteit te verbeteren. Diversiteit & Inclusie geldt als een kritische prestatie-indicator binnen onze programma's en activiteiten, ook als het gaat om partners en publiek.

Iedereen die voor Stichting Lezen werkt, doet dat onder eerlijke omstandigheden en tegen een redelijke vergoeding. Wij vragen ook onze netwerkpartners om de Code Fair Practice na te leven, bijvoorbeeld wanneer zij auteurs inschakelen bij leesbevorderingsactiviteiten.

De Governance Code Cultuur is verankerd in de structuur, het denken en het handelen van onze organisatie, inclusief de Raad van Toezicht.

Toegankelijkheid

Leesbevordering heeft alles te maken met kansengelijkheid, maar speelt zich af in een context waarin kansen verre van gelijk zijn. Daarom spannen we ons extra in om die partijen te activeren die het verschil kunnen maken voor kinderen uit laaggeletterde gezinnen: consultatiebureaus, vve-locaties en gemeenten. Daarom vinden we schoolbibliotheken zo belangrijk, want niet iedereen heeft boeken thuis en niet ieder kind wordt meegenomen naar de bieb.

Om te zorgen dat onze kennis bij alle intermediairs van alle doel doelgroepen terecht komt, besteden we veel aandacht aan de toegankelijkheid van onze websites conform de daarvoor geldende normen en verwachten daarvoor binnen afzienbare tijd een toegankelijkheidsverklaring te verkrijgen.

Bedrijfsmatige gezondheid

Stichting Lezen is financieel gezond. We beschikken over voldoende liquide middelen, begroten prudent en hebben geen schulden. De meerjarige BIS-systematiek geeft flexibiliteit gedurende een subsidieperiode. Naast de BIS-subsidie ontvangt Stichting Lezen middelen uit verschillende geldstromen met verschillende subsidie-regimes: Tel mee met Taal (Kunst van Lezen 2021-2024 en Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid 2021-2025) en het Masterplan basisvaardigheden 2023-2026. Met de besteding en verantwoording daarvan gaan we zorgvuldig om.

De BIS is tot dusver de enige geldstroom waar we structureel op kunnen rekenen. Daaruit kunnen we alleen onze voorwaardenscheppende taak als landelijk coördinator bekostigen. De uitvoeringsprogramma's die sinds 2008 onder de noemer van Kunst van Lezen lopen en die cruciaal zijn om de leescrisis te keren, zijn echter nog steeds afhankelijk van incidentele middelen. Dat vraagt veel van de organisatie en is niet langer houdbaar gezien de kwaliteit en kwantiteit van onze activiteiten en resultaten en onze personele verantwoordelijkheid (zie ook paragraaf 3.8). Het is wenselijk dat naast het departement Cultuur ook het departement Onderwijs van het ministerie van OCW structurele verantwoordelijkheid neemt voor leesbevordering.

Geografische spreiding

Stichting Lezen is gevestigd in Amsterdam maar werkt landelijk. Samen met onze partners zorgen wij dat leesbevordering tot in de haarvaten van de samenleving doordringt. We werken samen met alle openbare bibliotheken van Nederland. Kennisbijeenkomsten, evenementen en andere activiteiten op locatie vinden overal in Nederland plaats. Veel activiteiten hebben een online variant of component, zodat afstand voor niemand een obstakel hoeft te zijn.

©Stichting Lezen 2024

